

Sveriges Författarförbund - Sveriges Dramatikerförbund - Svenska Journalistförbundet - Sveriges Läromedelsförfattares Förbund - Konstnärernas Riksorganisation - Föreningen Svenska Tecknare - Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare - Svenska Fotografers Förbund - Föreningen Svenska Tonsättare - SKAP - Sveriges kompositörer och textförfattare - Federationen Svenska Musiker - Teaterförbundet/för scen och film - Svenska Regissörsföreningen - Oberoende Filmars Förbund - Unionen - klubbarna vid Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion

KLYS

Konstnärliga
och Litterära
Yrkes
utövares
Samarbets
nämnd

Stockholm den 27 september 2016

Landstinget Sörmland
Mikael Palo, Kultur- & utbildningschef
Box 314
611 26 NYKÖPING

KLYS synpunkter på remissversionen av Landstinget Sörmlands handlingsplan 2017 för det regionala kulturarbetet

KLYS har tagit del av Landstinget Sörmlands handlingsplan 2017 för det regionala kulturarbetet och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i den nationella kulturpolitiken och företräder via sina 14 medlemsorganisationer ca 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar under KLYS paraply i frågor som rör t ex kulturpolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet.

Enligt förordningen ska de regionala kulturplanerna tas fram ”efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället”. Att använda sig av professionella kulturskapare som experter på sitt konstområde är ett utmärkt sätt att ta tillvara de professionella kulturskaparnas regionala erfarenheter, att utveckla diskussionen om kulturskaparnas villkor och att formulera en regional konstnärspolitik.

Formen för samråd väljer regionen själv. KLYS verkar för att dialoger sker i formaliserad form, d v s att det finns en kontinuitet och långsiktiga strategier för att involvera

professionella kulturskapare i dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning. KLYS verkar också för att mindre samråd, där yrkesverksamma kulturskapare bidrar som experter, arvoderas. Vi har för ändamålet tagit fram särskilda arvodesrekommendationer från KLYS.

KLYS kommer under 2016-2017 att kartlägga alla landets regioners samrådsarbete med professionella kulturskapare, och med avstamp i detta ta fram en manual från KLYS med rekommendationer till kulturskaparsamråden i regionerna.

Bland KLYS viktigaste frågor, som även gäller arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor, och är av yttersta vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t.ex. i särskilda referensgrupper och bedömningskommittéer. KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och förnyelse får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

Här nedan följer en sammanfattning av KLYS mest centrala bevakningsområden, när det gäller regionala kulturplaner och regional kultur- och konstnärspolitik:

Grundläggande värden

- Hur bevakar kulturplanen kulturens egenvärde och balansen mot aspektpolitik?
- Bidrar den här satsningen till konstnärlig kvalitet och förnyelse?
- Hur arbetar regionen med principen om armlängds avstånd?
- Hur arbetar regionen med att främja mångfald inom kulturen?

Kulturskapares villkor

- Vilka förutsättningar behövs för att professionella kulturskapare inom alla konstområden ska kunna verka i regionen? Hur formuleras regional konstnärspolitik i regionen?
- Vilka målsättningar formulerar regionen utifrån betydelsen av rimliga avtal och ersättningar till kulturskapare för deras arbete?
- Hur kan regionalt verksamma kulturskapare stödjas med kompetensutveckling och vidareutbildning. Hur kan man stödja de redan yrkesverksamma som vill vara kvar i regionen?
- Hur diskuterar och synliggör regionen skillnaden i villkor mellan yrkesutövande och ideella utövare?
- Vilka stödfunktioner finns för professionella kulturskapares företagande i regionen?
- På vilka sätt kan regionen och dess kommuner integrera kulturskapare som självklar samarbetspart?

Kulturell infrastruktur

- Hur ser utbudet ut av lokaler för mötesplatser och arbetsplatser i regionen? D.v.s. replokaler/verkstäder/träningslokaler/inspelningsstudios. Vad kan byggas ut, förstärkas lokalt och eller regionalt?
- Vilken strategi formulerar regionen i sin kulturplan angående samspelet mellan institutioner och det fria kulturlivet?
- Vad har regionen för utvecklingsmål för regionöverskridande verksamhet?
- Hur planerar regionen att arbeta med och utveckla nationella och internationella samarbeten?

2 Generella utgångspunkter

Handlingsplanen för 2017 är en del av Sörmlands kulturplan för perioden 1 januari 2015 till 31 december 2017. Det ska tilläggas att landstinget Sörmland avser att begära förlängning av denna kulturplan till att omfatta även år 2018.

3 Begrepp och definitioner

KLYS förordar att begreppet "professionell kulturskapare" används genomgående, så att det inte råder några tvivel om gränsdragningar mellan yrkesverksamma och amatörer. På sidan 4 används begreppet korrekt, men vi noterar att dokumentet i sin helhet har en rad olika termer för professionella kulturskapare, och att beteckningen professionell glöms bort i många fall, t.ex. i en rubrik på sidan 24 och fortsatt i avsnittet på sidan 25. Vidare finner vi att begreppet (kultur)utövare blandas ihop med kulturskapare på flera ställen, vilket kan verka missvisande eftersom kulturskapare omfattar både upphovspersoner, och skapande konstnärer (som är vedertagna upphovsrättsliga begrepp). Begrepp som "konstutövare" (sid 15) och "filmutövare" (sid 17) bör bytas ut mot bildkonstnär och filmare/filmskapare eller filmarbetare, och "ordkonstnärer" (sid 22) mot förslagsvis "författare och översättare".

KLYS ser gärna att hela dokumentet ses över när det gäller ovanstående och ges en konsekvent terminologi för tydlighetens skull.

4 Samverkan och samråd

KLYS välkomnar Landstinget Sörmlands uttalade ambitioner att utveckla och förändra arbetssätten för att förbättra samverkan och samråd generellt i länets kultursektor. Men vi finner att handlingsplanen inte anger några konkreta åtgärder för samrådsarbetet med professionella kulturskapare. Självklart ser vi positivt på att landstinget avser att öka dialogen med kulturskaparna i samråd med kommunerna (sid 25), men på det stora hela är planen vagt formulerad just när det gäller samrådsarbetet med kulturskaparna.

Vi hoppas att man presenterar förslag på dialogprocesser och helst att kulturförvaltningen under 2017 inrättar en formaliserad konstområdesövergripande referensgrupp med representanter för respektive konstområde i länet. Som nämndes i inledningen ovan bör denna grupp vara arvoderad, och den bör mötas minst två gånger per år. KLYS står gärna till tjänst med rådgivning och kontakter med kulturskapare som är medlemmar i KLYS-organisationerna.

I förra årets handlingsplan hävdades det att landstinget ska "säkerställa att alla kultur- och konstområden företräds i referensgrupper eller liknande dialogformer". KLYS värdesätter att Sörmland hittills har arbetat med specifika referensgrupper för att utveckla regionala insatser på respektive konstområde, men vi vill uppmärksamma landstinget på att konstområdesövergripande erfarenhetsutbyten har mervärden som inte ska underskattas i det att företrädare för både kulturförvaltningen, kulturinstitutionerna samt anställda och frilansande professionella kulturskapare möts.

5 Kulturpolitiska utgångspunkter

REGIONALA MÅL, RIKTLINJER OCH PRIORITERINGAR (sid 1)

I målbilden för Sörmlands kulturliv perioden 2015-2017 saknas helt skrivningar om kulturens egenvärde liksom ett professionellt kulturskaparperspektiv på konstnärlig verksamhet i Sörmland. KLYS värdesätter visserligen ambitionerna att Sörmlands regionala kultur ska arbeta gräns- och genreöverskridande samt interkulturellt och samverka utanför länets gränser, men vi ställer oss frågande till att tonvikten så tydligt ligger på delaktighet och tillgänglighet och att man ger uttryck för en allmän inställning att kultur finns att tillgå i vid mening. I målbilden bör landstinget även lyfta in konstnärliga verksamhetsperspektiv, dvs. förutsättningar för att professionella kulturskapare ska kunna bo, verka och utvecklas i länet.

Vidare ställer vi oss frågande till punkten "Ska arbeta angeläget, relevant och aktuellt för olika människor". Det ligger en fara i att svepande tala om "relevant" kultur. Självfallet skriver vi under på att kulturlivet ska vara relevant för medborgarna i länet på olika sätt, men risken finns att brukarperspektivet överskuggar konstens egenvärde och ett oavhängigt professionellt konstnärligt skapande i länet. I detta avseende blir det extra viktigt att man i handlingsplanen nämner och understryker vikten av att upprätthålla principen om armlängds avstånd i den regionala kulturpolitiken när det gäller både hur politiken och tjänstemannanivån förhåller sig till det professionella kulturlivet i länet. Det vore således på sin plats med konkreta skrivningar om denna princip i handlingsplanen.

GEMENSAMMA REGIONALA UTVECKLINGSSOMRÅDEN (sid 3)

Bland de tre punkter som listas under rubriken Tvärsektoriella perspektiv (sid 3) saknar vi också helt och hållet konstnärliga verksamhetsperspektiv. Här dominerar ett aspektpolitiskt synsätt. Men vi sympatiserar med ambitionen att stärka den kulturella infrastrukturen, om än att det är vagt formulerat att "arbeta fram former för att påbörja arbetet med att stärka ...".

Det är i övrigt bra att man lyfter eventuellt förestående storregionsbildningar.

TVÄRSEKTORIELLA PERSPEKTIV I KULTURPLANEN (sid 24)

KLYS finner det positivt att landstinget Sörmland i detta avsnitt betonar kulturens egenvärde och i ett särskilt avsnitt lyfter kulturskapares villkor, men som vi ovan påpekade borde sådana skrivningar läggas in även i beskrivningen av syftet med målbilden. Överhuvudtaget är det en något förvirrande disposition i dokumentet som helhet, vilket gör handlingsplanen svårgripbar och inte alltid helt lätt att bemöta i sak.

KLYS sätter stort värde på att Sörmland lyfter fram kulturskaparnas villkor som ett specifikt område att utveckla vidare under aviserad period. Vi önskar emellertid som sagt att det i skrivningarna talas specifikt om "professionella kulturskapares villkor" för att understryka skillnaden mellan yrkesverksamma och amatörer.

Vi ställer oss frågande till varför landstinget fortfarande inte gått vidare med planerna sedan förra året att kartlägga länets professionella kulturskapare och samla dem på en gemensam

webbsida. Vi noterar att det är osäkert med finansieringen till detta, men understryker att det handlar om val av prioriteringar och att kulturskaparna faktiskt är grundbultar i länets kulturliv.

Vi välkomnar den uttalade ambitionen att synliggöra och lyfta in nyanlända professionella kulturskapare i det sörmländska kulturlivet. Här vill vi uppmärksamma projektet "Konsten att delta/bild och form", som handlar specifikt om detta, och som KLYS är projektägare för. KLYS medlemsorganisation KRO/KIF utför projektet med hjälp av projektledaren Ola Öhlin. Landstinget bör ta en direktkontakt med projektet, om så inte redan gjorts.

6 Synpunkter gällande de specifika konstområdena

6.1 Professionell teater-, dans- och musikverksamhet

KLYS välkomnar att Landstinget Sörmland satsar på både nyskriven dramatik och nykomponerad musik under perioden. Här bör understrykas att det gäller verk av professionellt verksamma kulturskapare. Vi ser att satsningarna på scenkonstområdet generellt sett tenderar att ha en slagsida åt musik, vilket vi hoppas inte är på bekostnad av åtgärder på teater- och dansområdet.

Vi ser positivt på att mångfaldsperspektiv och tillgänglighetsfrågor lyfts fram, och framförallt finner vi det positivt att landstinget betonar långsiktigt underhåll av arrangörsstrukturer.

Skrivningen om samarbete mellan främjandeverksamhet och professionell verksamhet är lovvärd men vagt formulerad. Vad menas mer konkret med att koppla scenkonstupplevelser till eget skapande?

Vi välkomnar att landstinget lyfter fortbildning för kulturskapare inom musik, men vi saknar fortfarande mer konkreta skrivningar om hur landstinget arbetar med kompetensutveckling för det professionella konstnärliga skapandet och specifika förslag till insatser för kompetensutvecklingen inom scenkonsten i länet, i synnerhet för frilansare. Detta är idag överlag begränsat såväl inom institutioner, som inom det fria kulturlivet. Det är naturligtvis positivt att handlingsplanen lyfter fram interregionala, interkommunala och internationella perspektiv. Här bör man kunna utveckla närmare vad man konkret avser göra för samarbeten och satsningar under perioden.

I övrigt vill vi påminna om att när de offentliga anslagen inte förmår hålla jämna steg med pris- och löneökningar hotas möjligheterna att behålla den höga kvaliteten och omfattningen på verksamheterna, samtidigt som utrymmet för förnyelse och utveckling krymper.

6.2 Litteratur- och läsfrämjande

KLYS finner det problematiskt att de aviserade litteraturfrämjande satsningarna under perioden enbart genomförs om medel erhålls. Vi ställer oss frågande till landstingets prioriteringar på litteraturområdet om så viktiga saker som författarkartläggning och kompetensutveckling inom litteraturfrämjande inte fastslås.

Även i vårt förra remissvar, på förra årets handlingsplan, påtalades att ambitionerna i många av punkterna som gällde just litteraturen inte var särskilt tydliga eller resurstilldelade.

Vi ser dock positivt på att man 2017 avser att inventera vad som görs på biblioteken mer i detalj, men hoppas att detta inte görs enbart inom området barn och unga utan även för bredare målgrupper.

Liksom vi påtalat tidigare bör det understrykas att även litterära översättare samt poeter ingår i gruppen professionella som bör omfattas av de regionalpolitiska insatserna på litteraturområdet.

KLYS skulle gärna se att man i handlingsplanen lyfter frågan om generella arbetsvillkor på litteraturområdet och vilken policy landstinget har för ersättningar för framträdanden i regional och kommunal regi för författare, poeter och översättare.

6.3 Bild och form

Vi förstår att planens disposition följer verksamhetsområdena i Kulturrådets förordning, men för tydlighetens skull vore det ändå önskvärt med ett särskilt avsnitt om bild- och formkonst i handlingsplanen.

Liksom i förra årets plan välkomnar KLYS många av de initiativ och särskilda satsningar på bild- och formområdet som man presenterar även för 2017. På det stora hela är det mycket bra att samtida bild- och formkonst lyfts fram så specifikt och att satsningarna bl.a. handlar om kompetensutveckling, kartläggning för en eventuell webbplattform och stöd till invandrade bild- och formkonstnärer.

Vi ställer oss emellertid undrande inför det faktum att också denna handlingsplan helt saknar skrivningar om hur landstinget under perioden förhåller sig till MU-avtalet och om man efterlever detta, samt hur man arbetar med enprocentregeln när det gäller bild- och formkonsten i nybyggnationer.

Vi vill för övrigt påpeka att vi förespråkar användningen av begreppen bild- och formkonstnär respektive samtida bild- och formkonst. Orden konst och konstnär är generella beteckningar som kan appliceras inom alla konstarter.

6.4 Filmkulturell verksamhet

KLYS noterar att Landstinget Sörmland inte har några särskilda satsningar på professionell film, utan har en generell inriktning på barn och unga. Vi välkomnar dock ambitionen att få fler unga att utvecklas genom ett mentorsystem, och hoppas att landstinget då anlitar de professionella filmare som bor och verkar i länet.

Det är positivt med idén om ett artist-in-residence för filmskapare, men handlingsplanen ger inga fingervisningar om vilka åtgärder som avses här. Här bör planen uppdateras med konkreta svar.

7 Sammanfattande synpunkter

KLYS ser positivt på att Landstinget Sörmland sammanställer årliga handlingsplaner som går på remiss. Ambitionerna är goda men vi saknar i många fall satsningar och åtgärder som är mer konkreta. Flera gånger påpekas att olika insatser ska genomföras om resurser erhålls eller förstärks. Detta gör att det bestående intrycket av handlingsplanen blir vag. KLYS skulle önska förtydliganden eller uppföljningar framöver kring den praktiska planeringen av vissa föreslagna insatser.

Vidare vore det på sin plats i handlingsplanen för 2017 att påpeka om och hur avtal och ersättningsnivåer till professionella kulturskapare inom alla de olika konstområdena efterföljs och ser ut inom landstinget.

Vi skulle också gärna se att man i handlingsplanen säger något om hur såväl den regionala kulturförvaltningen som landstingspolitiken arbetar med principen om armlängds avstånd under kommande planperiod och hur beslutsprocesser som rör det professionella kulturlivet inom både region och kommuner grundas och genomförs i praktiken.

KLYS vill slutligen tacka Landstinget Sörmland för att vi getts tillfälle att ta del av remissutgåvan av handlingsplanen för kultur 2017 och inkomma med vårt yttrande. Vi ser fram emot en fortsatt dialog med regionen i kultur- och konstnärspolitiska frågor, och följer med stort intresse hur regionen under pågående planperiod utvecklar sitt samrådsarbete med de yrkesverksamma kulturskaparna och övriga kulturaktörer och samhällsnivåer i regionen.

För KLYS

Carl Liungman
Regionalpolitisk sekreterare

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd
Alströmergatan 12, 7 tr
112 47 Stockholm

Telefon Carl: 070-262 19 38

www.klys.se